

R. Pintaudi, *Frammento di Lezionario greco-copto*. Είναι δύο μικρά αποσπάσματα (7-8 στίχων) με Παυλικόν κείμενον. Ἐξ αὐτῶν τὸ ἓνα εἶναι γραμμένον εἰς τὴν Κοπτικήν.

W.-P. Funk, *Der verlorene Anfang des Authentikos Logos*. Ἡ ἐργασία εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν 50ὴν γενέθλιον τοῦ Hans-Martin Schenke καὶ ἀναφέρεται σὲ κοπτικά κείμενα τοῦ «αὐθεντικοῦ λόγου».

R. Kasser, *Le dialecte protosaïdique de Thèbe*. Ἀπὸ τὴν ἔρευναν διὰ τὴν ἑλληνικήν γλῶσσαν κατὰ τὴν ἑλληνορωμαϊκὴν περίοδον δὲν πρέπει ν' ἀποκλεισθῇ ἡ μελέτη τῶν τοπικῶν ιδιωμάτων τῆς Αἰγύπτου, διότι μέσα εἰς τὸ ἀμάλγαμα τῶν πληθυσμῶν ὑπεισηλθάν γλωσσικὰ φαινόμενα ἐγχωρίου χαρακτήρος. Δὲν εἶναι σπάνιον τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ τοπικαὶ διάλεκτοι ἐπιλύουν γλωσσικὰ προβλήματα, διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν ὁποίων καταφεύγουν συχνὰ οἱ γλωσσολόγοι εἰς ἐξεζητημένας ἐρμηνείας. Χωρὶς νὰ ὑπερεκτιμῶνται αἱ ἐγχώριοι ἐπιδράσεις, θὰ πρέπει νὰ μελετῶνται ἀναλόγως. Ὁ Kasser, γνωστὸς ἤδη ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις τῶν παπύρων Bodmer, δοκιμάζει ἐπιτυχῶς τὰς διαλεκτολογικὰς του γνώσεις εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Σαϊδικῆς διαλέκτου τῶν Αἰγυπτιακῶν Θηβῶν.

Ὁ G. Poethke καὶ ὁ H.M. Schenke παρουσιάζουν ἐν συνεχείᾳ βραχείας βιλιοκρισίας ἐργασιῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν κλάδον τῆς παπυρολογίας (σελ. 83-90). Ἀκολουθεῖ κατάλογος μὲ σύντομα σχόλια τῶν χριστιανικῶν παπύρων (σελ. 91-98) ἀπὸ τὸν Kurt Treu γνωστὸν διὰ τὰς πολλὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν τομέα τῶν χριστιανικῶν παπύρων. Τὰ παπυρικὰ ἀποσπάσματα ποῦ ἀναγράφονται ἐδῶ συνδέονται μὲ τὸ κείμενον τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καθὼς ἐπίσης μὲ ἔργα τῶν Πατέρων καὶ μὲ Λειτουργικά.

Ὁ Eric Turner καὶ ὁ Peter Parson γράφουν ἐν συνεχείᾳ νεκρολογίαν τοῦ Herbert Chayyim Youtie (1904-1980), τοῦ κορυφαίου παπυρολόγου τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἀνέπτυξεν εἰς ἑπακρον τὰς παπυρολογικὰς σπουδὰς εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ εὐρίσκετο παγκοσμίως εἰς τὸ προσκήνιον μὲ τὰ συγγράμματά του καὶ τὴν ἀνεκτίμητον βοήθειαν ποῦ ἀφειδῶς προσέφερε πρὸς τοὺς νεωτέρους του συναδέλφους. Ὁ Youtie παρέμεινεν εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων παπυρολόγων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μνημονεύονται μὲ σεβασμὸν καὶ δέος. Ἀκολουθεῖ ἓνα δισέλιδον μὲ τίτλους παπυρολογικῶν βιβλίων, καὶ ὁ τόμος κλείνει μὲ 12 φωτογραφίας ποῦ ἀναφέρονται εἰς ἄρθρα τοῦ τόμου.

Τὸ πλούσιον καὶ ἀξιόλογον περιεχόμενον τοῦ περιοδικοῦ δικαιολογεῖ τὴν φήμην ποῦ ἔχει τοῦτο κερδίσει παγκοσμίως.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ

H. LIVREA, *Musaeus Hero et Leander*. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. Leipzig 1982. Σελ. XXV—19.

Ὁ Enrico Livrea Καθηγητῆς τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Φλωρεντίας, συνεχίζει μὲ τὴν κρινομένην ἐδῶ ἔκδοσιν τοῦ Μουσαίου νὰ μᾶς δίδῃ τ' ἀποτελέσματα τῆς μακροχρονίου ἐρεύνης καὶ μελέτης του ἐπάνω στὴν ἐπικὴν ποίησιν τῆς μεταγενεστερᾶς ἑλληνικῆς γραμματείας. Ἔχει ἤδη ἐκδόσει τὸν Παμπρέτιον (βλ. βιλιοκρισίαν μου: *Πλάτων* 32(1980), 471-472) καὶ τοῦ Τριφιόδωρου τὴν *Ἰλίου ἄλωσιν* (Λειψία 1982), παρουσιάζει δὲ τώρα τὸ διασωθὲν κείμενον τοῦ (γραμματικοῦ) Μουσαίου ἐπάνω εἰς ἓνα θέμα ἐρωτικῆς περιπετείας.

Ὁ Μουσαῖος ἦτο ἐνδεχομένως Χριστιανός, ἀλλ' ἐξυπηρέτησε μετὰ τὴν ποιητικὴν τοῦ πένα τὴν θύραθεν λογοτεχνίαν, καὶ συγκεκριμένως τὸ ποιητικὸν εἶδος ποῦ λέγεται ἐπύλλιον, δεῖγμα τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ ἐκδιδόμενον ἀπὸ τὸν *Livrea Hero et Leander* (Τὰ καθ' Ἡρώ καὶ Λεάνδρον). Πρόκειται περὶ μιᾶς ρομαντικῆς ἱστορίας ἀγάπης μεταξὺ τοῦ Λεάνδρου καὶ τῆς Ἡρώς, ἱερείας τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ ἀτυχῆς νέος πνίγεται εἰς τὸν Ἑλλησποντον εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ συναντήσῃ τὴν Ἡρώ, καὶ αὐτὴ μένει εἰς ἀπόγνωσιν, κατάστασιν ἢ ὁποία θὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν αὐτοκτονίαν. Τὸ θέμα ἔχει ὀπωσδήποτε ἐλληνιστικὰ πρότυπα (πρβλ. καὶ Ὀβιδίου *Heroides* 17 καὶ 18), ἐγινε στὴ συνέχεια κοινὸς τόπος, καὶ ἐπέδρασεν ἀργότερον εὐρύτατα εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν λογοτεχνίαν: Marlow, Byron, Schiller Grillparzer κτλ.

Τὸ ποίημα συνίσταται ἀπὸ 343 δακτυλικοὺς στίχους ἑξαμέτρους, ὅπου εἶναι ἐμφανῆς ὁ ἀπόηχος τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου καὶ τῶν ὀμηρικῶν λεκτικῶν δομῶν. Ἡ προσπάθεια ἑνὸς παραγεμισμένου βερπαλισμοῦ μειώνει τὴν ποιητικὴν ἀξίαν τῆς συνθέσεως, ὥστόσο κάποια χάρις διακρίνεται εἰς ἀρκετὰ σημεῖα τοῦ ποιήματος.

Τῆς ἐκδόσεως προηγεῖται κατατοπιστικὴ εἰσαγωγὴ περὶ τῶν χειρογράφων, τὰ ὁποῖα διέσωσαν τοὺς στίχους τοῦ Μουσαίου. Ἡ διερεύνησις τοῦ θέματος τῆς παραδόσεως τοῦ κειμένου γίνεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν *Livrea* μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ Paulo Eleuteri. Εἶναι μιὰ ὑποδειγματικὴ μελέτη ποῦ καταλήγει εἰς ἕνα πολὺπλοκον στέμμα τῶν κωδίκων, τὸ ὁποῖον παρέχει εἰκόνα τῆς παραδόσεως τοῦ κειμένου.

Εἰς τὸ ἐπόμενο κεφάλαιον τῆς εἰσαγωγῆς (*Conspectus editionum*) βλέπομεν τὴν πλουσίαν ἐκδοτικὴν παρουσίαν τοῦ ποιήματος, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1494 (*editio princeps*). Εἶναι βεβαίως ἐκπληκτικὸν νὰ ἔχουν γίνει 63 ἐκδόσεις τοῦ Μουσαίου μέχρι τὸ 1974. Εἶναι ὡσαύτως ἐνδιαφέρον τὸ γεγονὸς ὅτι φιλόλογοι, ἰδίως ὅσοι ἔχουν στρέψει τὰ διαφέροντά τους πρὸς τὴν γραμματικὴν τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου καὶ τὴν ποιητικὴν παραγωγὴν τῆς ἐλληνιστικῆς περιόδου, ἀσχολήθησαν μετὰ τὸ κείμενον τοῦ Μουσαίου. Εἰς τὸ τέλος τῆς εἰσαγωγῆς (σελ. XXIV-XXV: *Conspectus siglogum*) γίνεται διασάφισις τῶν χρησιμοποιουμένων γραμμάτων-συμβόλων.

Τὸ κείμενον συνοδεύεται μετὰ κριτικὸν ὑπόμνημα εἰς τὸ κάτω μέρος κάθε σελίδος κατὰ τὸ εἰθὸς εἰς τὰς στερεοτύπους ἐκδόσεις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα, ὅπως ἔχει ἐπιμελημένα συνταχθῆ ἀπὸ τὸν *Livrea*, παρουσιάζει εἰς τὸν μελετητὴν τὰς βασικὰς διαφορὰς τῶν γραφῶν τῶν κωδίκων, καθὼς ἐπίσης τὰς μᾶλλον ἀξιολόγους διορθώσεις τῶν φιλολόγων (καὶ ὑπάρχουν προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου). Τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα ἔχει ἔτσι καταλάβει μεγάλην ἑκτασιν, ἢ ὁποία ὁμως δὲν βλάπτει τὴν ὀλην εἰκόνα τῆς ἐκδόσεως, ἀλλ' ἀντιθέτως προσφέρει τὴν ἀπαραίτητον πληροφόρησιν εἰς τὸν φιλόλογον, ὁ ὁποῖος θὰ ἠθελε νὰ μελετήσῃ τὸ κείμενον τοῦ Μουσαίου.

Ἡ ἐκδοσις εἶναι φροντισμένη μετὰ προσοχῆς (τὸ *λίτανευε*, στ. 320, γρ. *λιτάνευε*, ὅπως ἄλλωστε σωστὰ γράφεται εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν.) καὶ ὄχι δύσκολα κερδίζει τὸν ἔπαινον τοῦ ἀναγνώστου. Εἶναι εὐχῆς ἔργον ἢ ἐκδοτικὴ αὐτὴ προσπάθεια νὰ συνεχισθῇ, ὥστε νὰ συμπεριλάβῃ ὀλην τὴν Σχολὴν τοῦ Νόννου, ὅπου φαίνεται τόσον μορφολογικῶς ὅσον καὶ ποιοτικῶς ἢ συνέχισις τῆς ποιητικῆς παραδόσεως εἰς μίαν περιόδον ἢ ὁποία παραδίδεται βαθμηδὸν εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ νέα θρησκεία θὰ ἀποσπᾷ διαδοχικὰ τὰς ποιητικὰς δυνάμεις, ποῦ θὰ στρατευθοῦν τῶρα πᾶν κάτω ἀπὸ τοὺς κανόνας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ